1-SHO‘BA

ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИДА ЎҚУВЧИЛАРДА ИНТИЗОМЛИК МУНОСАБАТИ ШАКЛЛАНТИРИШ МОНИТОРИНГИ

Туйчиев Ашурали Ибрагимович
Фарғона давлат университети
Жисмоний тарбия назарияси кафедраси катта ўқитувчиси, ПҳД

Аннотатция Ушбу мақолада мактаб ўқувчиларини интизомли муносабатга ўргатиш ва таълим-тарбия бериш ижтимоий педагогик зарурият сифатида ўқувчиларни дарс ва дарсдан ташқари вақтларини тўғри ташкил этиш масалалари ёритилган. Мазкур тизим дидактик шарт-шароитларни вужудга келтиришни таъминлаш, ўқув топшириқларини бажариш ва ушбу жараённи мақсадга мувофиқ тарзда бошқариш имконини берувчи тизим бўлиши лозим. Ўқувчиларнинг билим фаолиятига йўналтириш жараёнининг бир қатор йўналишларини аниқлаш имконини беради.

Калит сўзлар: Таълим-тарбия, шахс, ижтимоий муҳит, дарс, интизом, ўйин,

Тарбия узлуксиз жараён бўлиб, инсон дунёга келишидан бошлаб, то умрнинг охирига давом этиб боради. Бу жараён давомида атроф-муҳитдаги воқеа ходисаларининг шахсга салбий ёки ижобий таъсир этиши унинг инсоний фазилатлари қай даражада шаклланганлигини белгилайди. Бугунги кунда таълим соҳаси олдида турган сир ёки ижобий таъсир этиши унинг инсоний фазилатлари қай даражада шаклланганлигини белгилайди. Бугунги кунда таълим сохаси олдида турган энг долзарб муаммоларидан бири ҳам айнан шу мақсадга каратилган бўлиб келажак авлодни комил шахс сифатида шаклланишини таъминлашдан иборатдир. Ўсиб келаётган ёшларимиз орасида тарбияси оғир ва ноқобилфарзандлар учраб туради. Айниқса фарзанд тарбиясига тарли даражада эътибор бермайдиган ота-оналарининг назоратсиз келаётган ўсмирларининг тақдири, уларнинг тарбияси ва таълимида алоҳида эътибор ва ёндашув талаб этилади. Ана шундай тоифадаги болалар томонидан дарс жараёнига нисбатан салбий муносабат шаклланиб боради. Тарбиявий фаолиятини оқилона ташкил этиши шароитлари болаларни интизомлаштиришнинг узлуксиз жараёни ҳисобланади. Ўсмир харакатларининг

ички мазмунини тушуниши учун унинг фаолияти билан боғлиқ холда психологик хусусиятларини ўзганиш зарур. Интизомлилик тарбиясида ўқувчиларнинг дарс ва дарсдан ташқари вақтлардаги хамкорлик одилона ташкил этиш муҳим ўрин тутади. Бу шароитларда жамоат тарбиясида интизомлилик хусусияти тарбияланади. Интизом ва интизомлилик тушунчасига янгича ёндашувлар ишланиши амалга оширилади. Бу оммавий умумтаълим мактаблари шароитида интизолилика тарбиялаш масаласи устида янада кўпроқ ишланганлигида намоён бўлади.

Хеч бир инсон дунёга мукаммал бўлиб келмайди. Инсон жамиятда, ўзининг қуршовидаги инсонлар орасида, табиат қуйида, турли туман воқеа ходисалар ичида, улар билан млоқотда хамда бевосита аралашув жараёнида ўсиб улғайди, камолга ётади. Шунинг учун хам комил инсон ҳақидаги таълимот инсонни хар жиҳатдан етук маънавий-аҳлоқий, маърифий, ижтимоий сиёсий, худудий сохаларда энг юксак камолотга етган хислатларини назарда тутади.

Ёшлар орасида педагогик нуқтаи-назардан қаровсиз қолган, тарбияси оғир, хукуқбузарликка мойил ёшларнинг кўпайиб бориши, ўқув тарбия жараёнида ўз таъсирини кўрсатмай қолмайди. Бугунги тартиб бузарликка мойил бола эртага потенсиал жиноятни бўлиб етишини мумкин. Шунинг учун ҳам дарс интизомига салбий муносабатдаги ўсмирлар билан тарбиявий олиб бориши алоида ёндашувнинг талаб этади.

Ёшларда иймон-эътиқод, садоқат халоллик посклик меҳнатсеварлик, каби хислатларини тарбияси таъли тарбия соҳасида миллий умуминсоний қадриятлардан фойдаланиш, ёшларни миллий мустақиллик руҳида тирбиялаш талаб этилади.

Ёшларни тарбиялашда тарбиявий жараёнининг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олиш муҳим тарбиявий таъсирга қаршилик қилувчи турли кучлар, омиллар мавжуд. Ягона педагогик жараёнда тарбиянинг самарадорлигини оширишда қуйида қайд этилган хусусиятларини хисобга олиш билан бирга ўзиг хос бўлган тамойиллар ҳам борки, бу томонлари эмас. Қ.... кўзланган мақсадга эришишда муҳим омил бўлиб хизмат қилади.

Тарбия методлари ўқувчи шахсини хар томонлама ривожлантириш мақсади билан белгиланади ва тарбия жараёнига таалуқли. Бир сўз билан айтганда бу метод тарбияланувчидан ўқувчиларини маънавий аҳлоқий, эстетик ва миллий фазилатларини шакллантириш мақсадида уларнинг онги ва тафаккурига хамда иродасига таъсир этиш йўлларини ишлаб чиқишни замон билан хамнафасликни талаб этади.

Жамиятда инсонларнинг ривожланишида ўзига хослигини ўрганиши орқали унинг келажагини башорат қилиш мумкин бўлади. Боланинг ўзига хослиги кўп жихатдан у тарбияланаётган оиланинг илмий, касбий, маданий салохиятига боғлиқ бўлади. Боланинг қизиқишида идрок эта олиш тасаввур ва тафаккурлаш қобилиятига, характер ва кўзга ташланган дастлабки куртакларни парвариш қилиш, тўғри йўналтириш ривожлантириш, қўллаб-кувватлаш унинг ўзига хос инсон бўлиб етишиши учун катта имкониятдир. Бу имкониятдан баҳраманд қилиш оила, таълим муассаларининг асосий вазифаларига киради. Боланинг хаётини, ички ахлоқий-маънавий умуммаданий ўсиб ривожланишида кўмаклашиши орқали камолотга етказишини таъминлаш зарур. Боланинг маълум бир туркум фанларга бўлган қизиқишини қўллаб-қувватлаш, қизиқиши сустроқ бўлган фанларга қизиқтириш имкониятларини шакллантириш йўлларини излаш лозим. Шахсга йўналтирилган таълим жараёнининг мунтазам ўрганиб, таҳлил қилиб бориш, ўқувчида педагогик ёрдам кўрсатиш ва ўқув билим жараёнида уни педагогик қўллаб-қувватлашнинг қулай шакли ва дидактик имкониятларини излаб топши лозим. Ўқув-билим жараёнида ўқувчи фаолиятини назорат қилиш ва бахолаш учун энг самарали имкониятларини излб топши керак бўлади. Келажагимиз ворислари бўлган ёшларни комил инсонлар бўлиб етишида ахлоқий тарбия етакчи омил ҳисобланади.

Ўқувчиларнинг билим фаолияти муайян ўқув муаммоларини ечишига йўналтирилиши керак. Бунинг учун фаолият усуллари ва методлари йиғиндисидан фойдаланиш мақсадга мувофиқдир. Ўқувчиларнинг билим фаолиятларини ташкил этиш тушунчаси остида ўқитувчи ва ўқувчиларнинг изчил харакатларини ифодоловчи тизим тушунилади. Мазкур тизим дидактик шарт-шароитларни вужудга келтиришни таъминлаш, ўқув топшириқларини бажариш ва ушбу жараённи мақсадга мувофиқ тарзда бошқариш имконини берувчи тизим бўлиши лозим. Ўқувчиларнинг билим фаолиятига йўналтириш жараёнининг бир қатор йўналишларини аниқлаш имконини беради.

Ҳулоса қилиб шуни таъкидлаш мумкинки ўқувчиларни бошланғич синфларданоқ шакллантирилса ўсмирлик даври ва ундан кейин хам салбий томонга камроқ оғиш холларини кузатиш мумкин.

Аввало шуни айтиш лозимки, ёш йиги-қизнинг ўсмирлик даврининг шароитимизда оилада, маҳаллада, мактабда турли ҳил таълим-тарбия, спорт, кўнгилочар жойлардаги жамоаларда кечади. Агар мана шу занжирнинг биронтаси заиф бўлса, ўсмир бу ерда ўзига нисбатан эътибор, хурмат, назоратини сезмаса, бошқа нарсаларни ўйлай бошлайди. Ўзининг дунёқараши,

интилиши борликни ўзида идрок этиши нуқтаи-назардан келиб чиққан холда катталарга тахлид қилиш ичишни, чекишни ўрганиб ўзгаралрдан зўррок бўлишини хохлаб қолади. Ниятини амалга ошириш учун чора излайди, ўзгалар таъсирига берилади. Натижада “ёмонлар” доирасига тушиб қолади. Агар тезда ўсмирни бу йўлдан қайтариш чора-тадбирлар кўрилмас экан у қинғир йўлга кириб қолиши хеч гап эмас.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ.

1. М.Т.Ахмедова “Педагогик конфликтология”. -Т.; Адабиёт учқунлари, 2017й.300б.
2. А.К.Мунавваров “Педагогика”.- Т.; Ўқитувчи,1996 й.
3. Ғофуров, Абдувохид Махмудович, and Абдушокир Махмудович Ғофуров. "ФИЗКУЛЬТУРНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ НА ПУТИ К УСОВЕРШЕНСТВОВАНИИ." INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" INNOVATIVE TRENDS IN SCIENCE, PRACTICE AND EDUCATION". Vol. 3. No. 1. 2024.
4. Makhmudovich, Gofurov Abduvokhid, and Gofurov Abdushokir Makhmudovich. "STUDY OF FUNCTIONAL INDICATORS OF YOUNG SWIMMERS." INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 12.10 (2023): 29-31.
5. Makhmudovich, Gafurov Abdushokir. "Medical problems of sports selection and sports orientation." ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 7.603 11.12 (2022): 313-318.
6. Abduvalievich, Abdullaev Rustamjon. "NECESSARY FORMATION OF COMPLEX COMPETENCE SAFETY OF TOURIST SERVICES DURING THE DEVELOPMENT OF A STRUCTURAL-FUNCTIONAL MODEL." Science and Innovation 2.2 (2023): 261-264.
7. Tohirjonovich, Arabboyev Qahramon. "The importance of functional training in the athlete training system." INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 11.11 (2022): 261-264.
8. Toxirjonovich, Arabboyev Qaxramon, et al. "THE ROLE OF SPORT IN PEOPLE'S HEALTH." International Journal of Early Childhood Special Education 14.7 (2022).

9. Arabboyev, Q. T. "Sportchilarni tayyorlashda funksional tayyorgarlikning ahamiyati: 10.53885/edinres. 2022.75. 29.012 QT Arabboyev." Научно-практическая конференция. 2022.

10. Tohirjonovich, Arabboyev Qahramon. "SPECIFIC FEATURES OF THE APPROACH TO STUDENTS IN PHYSICAL EDUCATION LESSONS ON THE BASIS OF THE PRINCIPLE OF INDIVIDUALIZATION." ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 7.603 11.12 (2022): 269-273.

11. Араббоев, К. Т. "Особенности адаптации студентов высшей физкультурно-педагогической школы к учебной и спортивной деятельности." Педагогические науки 5 (2011): 128-131.

12. MURATOVA, GULIYA RIMOVNA, RUZEL MULLAKHMETOVICH KHABIBULLIN, and AYGUL URALOVNA BAKIROVA. "COORDINATION ABILITIES OF POWERLIFTERS." Будущее науки-2019. 2019.

13. Rashitovna, Muratova Gulnara. "Problems of Using the Technology of Integrated Modular Training of Students in Physical Education Classes at The University." Genius Repository 26 (2023): 104-106.

14. Муратова, Г. Р. "ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К ОРГАНИЗАЦИИ УРОКА ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЕ." Science Promotion 4.1 (2023): 30-35.

15. Муратова, КГПИ Г. "АКТИВИЗАЦИЯ ДВИГАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ ПУТЁМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОРЕВНОВАТЕЛЬНО-ИГРОВОГО МЕТОДА." Science Promotion 4.1 (2023): 24-29.

16. Муратова, Гулнара, and Вагаршак Данелян. "ВОПРОСЫ ОРГАНИЗАЦИИ СПОРТИВНО-МАССОВЫХ МЕРОПРИЯТИЙ В СРЕДНИХ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ." Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences 2.22 (2023): 23-27.

17. Makhmudovich, Gafurov Abdushokir, Gafurov Abduvohid Makhmudovich, and Yuldasheva Jamilakhan Mukhtorovna. "The role of gymnastics in the educational process." Open Access Repository 8.12 (2022): 5-8.

18. Mukhtorovna, Yuldasheva Jamilakhan. "EFFECTIVE WAYS OF MANAGING THE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP IN THE FIELD OF SPORTS." Open Access Repository 8.12 (2022): 693-697.

19. УПРАЖНЕНИЯХ, САМОКОНТРОЛЬ В. ФИЗИШЕСКИХ. "JISMONIY YUKLAMALARDA O'ZINI-O'ZI NAZORAT." НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ-2021 1: 722.

20. Умарова, Ф. А., З. А. Умарова, and А. А. Умаров. "Повышение эффективности обучения за счет использования электронного обучения в классе." Библиотека в пространстве современной культуры. 2020.

21. Умаров, АА-К. "СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ ПРЕДСТАРТОВОЙ МЫШЕЧНОЙ РАБОТЫ СПОРТСМЕНА КАК СПОСОБ ПОДГОТОВКИ К УЧЕБНО-ТРЕНИРОВОЧНЫМ ЗАНЯТИЯМ И СОРЕВНОВАНИЯМ." ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА И СПОРТ В СИСТЕМЕ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ. 2021.

22. Artikovna, Abdurahmonova Malohatkhan. "USE OF INTERACTIVE METHODS AND THEIR EFFECTIVENESS IN TEACHING CHEMISTRY." Galaxy International Interdisciplinary Research Journal 11.2 (2023): 507-510.

23. Умаров, Абдусамат Абдумаликович. "Феноменологическое Поле Гендерной Идентичности Спортсменок." Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture 3.12 (2022): 15-18.